

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук,
професора Падалки Галини Микитівни на дисертацію
Матвєєвої Ольги Олександрівни «Теоретичні і методичні
засади педагогічної діагностики якості освіти майбутніх
учителів музичного мистецтва в умовах університету»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних
наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика
професійної освіти**

Ступінь актуальності обраної теми

Виконане дослідження беззаперечно затребуване сьогоденням і є відповіддю на виклики часу. Недоліки у сучасній вищій освіті, такі як недостатність теоретичної розробки проблем педагогічного діагностування у вищій школі, відсутність методичного обґрунтування засобів і технологій діагностування якості освіти, стихійність здійснення діагностування у практичній діяльності факультетів мистецтв зумовлюють своєчасність звертання до наукової розробки проблем педагогічного діагностування якості освіти.

Отже, дослідження Матвєєвої Ольги Олександрівни «Теоретичні і методичні засади педагогічної діагностики якості освіти майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах університету», є актуальним.

До результатів дослідження, що дають підстави кваліфікувати його як новий науковий напрям, відносяться:

1. Створення і теоретичне обґрунтування наукової концепції, згідно якої центром педагогічної діагностики в сучасному вищому навчальному закладі, її смисловим ядром і системоутворювальним фактором, визначається особистість студента.

Педагогічна діагностика трактується в дослідженні не тільки як необхідний компонент чи локальний аспект, а як один із провідних чинників модернізації професійної підготовки майбутніх учителів музики до професійної діяльності, як феномен іманентної сутності вищої освіти, як детермінанта її системного удосконалення і забезпечення результативності.

На відміну від традиційних, теоретичні підходи до визначення сутності і змісту педагогічної діагностики в системі підготовки майбутніх фахівців, розроблені і обґрунтовані в дослідженні О.О.Матвеевої, зорієнтовано на утвердження цілісності діагностичної діяльності як основи її продуктивного функціонування. Органічне поєднання різнобічних напрямів, об'єктів, широкого спектру засобів реалізації педагогічного діагностування в єдину систему досягається визнанням особистості майбутнього фахівця домінантним її об'єктом. Означена позиція набуває теоретичної значущості в контексті гуманістично-культуротворчої парадигми, продуктивність якої для розвитку теорії професійної освіти безперечна.

2.Уточнено теоретичну сутність поняття “якість освіти” та конкретизовано його зміст стосовно підготовки фахівців з музичного мистецтва у педагогічних університетах.

В дисертації доведено, що комплекс компетенцій/компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва, який складає орієнтир визначення якості освіти, передбачає єдність інтегрованих знань, умінь, цінностей, якостей особистості майбутніх учителів музичного мистецтва. Компетенції майбутнього фахівця певним чином структуровані, динамічні, підлягають змінам і розвитку. Підкреслюється, що рівень сформованості компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва визначається якістю процесів їхнього формування й розвитку.

3.Вагомим результатом дослідження виступає розробка та обґрунтування структури педагогічної діагностики, визначення провідних її компонентів, що уможлиблює віднайдення стратегічних ліній вирішення досліджуваного явища.

Дослідницьку увагу зосереджено на таких структурних компонентах, як мета, різновиди діагностики, інструментарій діагностування, форми інтерпретації результатів та опосередкованої корекції освітнього процесу, педагогічний діагноз, який з-поміж інших передбачає прогностичний етап. Визначення об'єктів педагогічного діагностування (особистість студента та

студентські групи, освітній процес факультету мистецтв) та його суб'єктів (викладачі, куратори навчальних груп, керівники кафедр, декан факультету, заступники декану, завідувачі кабінетами, секретарі кафедр), розробка критеріїв і показників педагогічної діагностики, з'ясування її рівнів сприяє обґрунтуванню пріоритетів розвитку педагогічної діагностики як у теоретичних, так і практичних вимірах.

4. Запропоновано цілісну систему педагогічної діагностики якості освіти майбутніх учителів музичного мистецтва.

Виокремлені блоки означеної системи охоплюють цільові, концептуальні, структурно-змістові, процесуальні, результативні її характеристики і передбачають всебічне оцінювання особливостей підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва - результати освітньої діяльності студентів, рівні сформованості соціально-професійної компетентності випускників, ефективність функціонування системи педагогічної діагностики, умови реалізації системи на різних рівнях взаємодії з відділами і службами університету тощо.

Запропонована система орієнтує на врахування напрямів та видів педагогічної діагностики, простежуються цикли дисциплін, у процесі вивчення яких відбувається діагностування студентів та організаційно-методичне забезпечення діагностування, визначаються особливості проведення моніторингу, розкривається технологія діагностування спеціалізовано-професійних музично-виконавських компетенцій.

Важливо, що результат функціонування системи потрактовується у діалектичних вимірах взаємодії об'єктивного і суб'єктивного.

5. Окреслені в дослідженні принципові засади педагогічної діагностики, критерії оцінювання її якості сприяють створенню теоретичної основи для визначення результативності фахової підготовки студентів університету.

В дисертації розроблено наступні принципи реалізації системи педагогічного діагностування: суб'єкт-суб'єктних відносин, доцільності, технологічності, наступності формування компетенцій та компетентностей,

координації модульності навчання й діагностування, мотивації успіхом учасників освітнього процесу, етичності. Означені принципи спрямовують перебіг процесу педагогічного діагностування на досягнення його системності, забезпечення різнобічного охоплення різних видів оцінювання результативності підготовки майбутніх учителів музики.

Критерії та показники ефективності системи педагогічної діагностики спрямовано на визначення психологічного результату освіти (соціально-особистісна, загальнонаукова, інструментальна, професійна компетенції, що складають сформовану соціально-професійну компетентність випускника); функціонального результату (критерій якості наукової та навчальної інформації; засобів педагогічної комунікації; діяльності викладачів) та на зовнішні характеристики особистісних об'єктів (самоосвіта випускника, задоволеність випускника та роботодавця отриманою освітою випускника).

6. Поглиблено наукове знання щодо сучасних світових тенденцій розвитку педагогічної освіти, зокрема ролі у цьому процесі педагогічної діагностики.

В дисертації відзначається, що в сучасних докторських і кандидатських дисертаціях застосовується комплекс психолого-педагогічних методик діагностування для визначення рівня якості процесу або властивості, що підлягає формуванню, зокрема методи експертного оцінювання й тестування за допомогою стандартизованих психологічних та педагогічних методик. В європейських країнах діагностування майбутніх учителів музики спрямоване на визначення рівня знань, умінь і навичок у галузях співу, інструментального виконавства й теорії музики, здібностей та психологічної готовності до подальшої самоосвіти. Водночас виявлено, що завдання програм початкової та середньої освіти з музики не відповідають завданням підготовки майбутніх учителів музики в середніх та вищих навчальних закладах (Велика Британія, Королівство Швеція, Королівство Данія). Підкреслюється, що в змісті професійно-педагогічних дисциплін в сучасних університетах недостатньо висвітлено шляхи удосконалення діагностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва; не

формуються уміння розроблення діагностичного інструментарію; не реалізуються практичні уміння застосування методів дидактичної та психодіагностики в освітньому процесі.

7. В результаті дослідження проаналізовано та наведено оригінальне авторське тлумачення компетентності випускника як об'єкту діагностування.

Запропоновано трьохрівневу соціально-професійну модель компетентності випускника, рівні якої ієрархічно систематизовано і включають: соціально-особистісну, загальнонаукову, інструментальну, загальнопрофесійну, спеціалізовано-професійну компетентності (перший рівень); компетенції, що входять до їх складу (другий рівень) і, нарешті, складники компетенцій – знання, уміння, цінності, особистісні якості становлять третій рівень.

Безперечною новизною відрізняється розширене визначення індивідуально-психологічних особливостей студентів як суб'єктів музично-педагогічної діяльності. До уваги беруться не тільки узагальнені, а й ті характеристики, що свідчать про специфічність мистецького спрямування підготовки студентів - індивідуальні прояви музичної пам'яті, особливості образного і асоціативного мислення, художньо-творча активність, музично-виконавські здібності, музично-творчий досвід. Такий підхід сприяє забезпеченню всебічності педагогічної діагностики, досягненню об'єктивності в оцінюванні творчої професійної позиції майбутніх фахівців в галузі мистецької освіти.

Практичне значення дисертаційного дослідження

Виявлення, обґрунтування і систематизація теоретичних аспектів уможливило конкретизацію практичних орієнтирів педагогічної діагностики в системі професійної освіти, яку зорієнтовано на реальний контекст життя, на розбудову педагогічного діагностування як однієї з найсуттєвіших практикоорієнтованих новацій у модернізації професійної підготовки майбутніх учителів музики.

Отже, практичне значення роботи безперечно і полягає у можливості впровадження в навчально-освітній процес університетів системи педагогічної діагностики якості освіти майбутніх учителів музичного мистецтва; внесення коректив у варіативну частину навчального плану підготовки бакалаврів за спеціальністю 6.020204 «Музичне мистецтво», зокрема впровадження спецкурсу «Теоретичні й методичні основи педагогічної діагностики»; удосконалення навчальних і робочих програм.

Матеріали дослідження можуть бути використані при написанні підручників із загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, викладачами в процесі розробки навчальних планів, робочих програм, інноваційних проектів, а також в освітньому процесі університетів під час проведення лекцій, семінарів, практикумів, індивідуальних занять для оновлення їх змісту із метою підвищення якості навчання, виховання та розвитку студентів; керівниками структурних підрозділів факультетів мистецтв для визначення якості освіти майбутніх учителів музичного мистецтва.

Вірогідність результатів проведеного дослідження забезпечено методологічною обґрунтованістю його вихідних позицій; застосуванням комплексу різноманітних взаємодоповнювальних методів дослідження, адекватних предмету, меті та його завданням; оптимальною тривалістю дослідницької роботи; об'єктивним аналізом здобутих результатів.

Дисертацію написано на належному науковому рівні. Здобувачка володіє теорією проблеми і методами її дослідження. Позитивне враження справляє оформлення роботи, вміщені в ній табличні матеріали.

Рівень апробації результатів дослідження є також достатнім і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях

Основні положення дисертації О. О. Матвєєвої відображено у 54 наукових публікаціях, серед яких: 1 монографія (одноосібно), 3 навчально-

методичних виданнях (посібник, науково-методичні матеріали, програма), 23 статтях у наукових фахових виданнях України, 4 статтях у закордонних фахових виданнях, 23 публікаціях у збірниках матеріалів і тезах конференцій.

Наукові положення, висновки та рекомендації достатньо повно представлено в означених друкованих працях.

Проміжні і кінцеві результати дослідження публікувалися впродовж 2008–2015 рр.

Зміст автореферату відображає зміст дисертації та повно висвітлює суттєві її аспекти, основні положення та висновки.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, слід відмітити певні дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. Гіпотеза дослідження не співвідноситься із його метою. У наведеному формулюванні гіпотеза стосується якості освіти, в той час як мета дослідження- обґрунтування шляхів забезпечення якості її педагогічної діагностики.

2. Недостатньо коректно представлено теоретичне значення результатів дослідження, де фактично перераховуються його результати, а не можливості застосування у розвитку педагогіки.

3. Незрозуміло, чому четверте завдання дослідження обмежено обґрунтуванням структури соціально-професійної компетентності випускника, чому випускається з уваги розробка її змісту.

4. Викликає сумнів віднесення загальнонаукової компетентності випускника до психологічного результату освіти (висновок 9), оскільки означені поняття не є прямо залежними.

5. У роботі висвітлено хід проведення формувального експерименту. На нашу думку, доцільно було б навести його результати відповідно до етапів проведення.

6. Оскільки експеримент здійснювався з достатньо великою групою учасників, провести самостійно усю експериментальну діяльність дисертантка, очевидно, не мала можливості, отже, до роботи залучалися викладачі й керівний склад факультету мистецтв. Вважаємо, для повноти викладу ходу експерименту доцільно було розкрити методику їх підготовки для участі в експерименті.

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження і є приводом для наукової дискусії.

Загальний висновок

Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження О.О.Матвєєвої «Теоретичні і методичні засади педагогічної діагностики якості освіти майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах університету» є завершеним, цілісним, самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. У роботі отримано нові, науково обґрунтовані результати, які свідчать про комплексне вирішення важливої і актуальної наукової проблеми.

Дослідження відповідає пп. 9, 10, 12–14 Постанови Кабінету Міністрів України «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» від 24.07.2013 р. за №567 (зі змінами), а її авторка Матвєєва Ольга Олександрівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

Г.М. Падалка

